

CEGUNCE - ROČNA IZDELAVA >>CEGLA<<

Dejavnost Turističnega društva

*Rečica ob Savinji pri oživljanju
naravne in kulturne dediščine.*

Punšle, vzpetina nad Rečico, so bile nekoč bogato nahajališče »ilovke« (gline), ki je bila osnova za izdelovanje opeke. Glino so morali pravilno obdelati, da so lahko iz nje izdelovali opeko. Ilovko so nakopali jeseni, da je čez zimo premrznila. Spomladi so jo namočili z vodo in premešali. Namočeno ilovko so »presekali«, prekopali in po potrebi še enkrat namočili. Nato so jo s posebno motiko »na kup zmetali« in preteptali z nogami, tako da je nastala gladka površina. Od kupa so odrezali del mase, ga oblikovali in dokončno dodelali z desko. Takšna mešanica se je imenovala »mort«. Pripravili so ga popoldan, da so naslednje jutro lahko začeli izdelovati »cegl«, »Mort« so naložili na leseno »šajtrgo« (samokolnico), ki so jo prej posuli s »sipom« (mivko), in ga pripeljali do mize, kjer so oblikovali opeko. Tudi miza je morala biti posuta s »sipom«. Mojster je od količine ilovke, postavljene na mizo, odrezal »štruco«, ki je morala biti tako velika, da so lahko napolnili s »sipom« potresen »mudl« (model). Nato je z »mudlom« dvakrat udaril ob mizo, da se je glina v njem sesedla. Z »lcnom« je odrezal odvečno količino »morta« in jo vrgel na kup. Nato je »mudl« na »flah« (postrani) položil na mizo in ga porinil »odnašverci« (pomočnici). Pomočnica je opeko prijala s »šiklno« (desko za odnašanje), jo pokrila z drugim »šiklno« in odnesla na »plac« (prostor) za zračno sušenje. Opeka je bila tako zložena, da je bilo med vsako opeko prostora še za eno opeko. Sušila se je opeka trideset ur. Potem jo je zložila šest vrst visoko, tako da je bil med opekami prostora za eno roko, in ne samo za eno opeko. Po treh dneh lepega in vetrovnega vremena se je opeka toliko posušila, da so jo lahko zložili v uto tako visoko, da je bila na dosegu roke. Ko je spremenila barvo in imela svoj glas, so jo zložili v »pečnice« (peči). V eno peč so navadno zložili 35.000 kosov opeke. V eni delovni sezoni je delavcem uspelo pripraviti

Ročna izdelava cegla-opeke, slikovno gradivo: Jože Miklavc

pet do šest »pečnic« opeke, odvisno od števila zaposlenih delavcev in vremenskih razmer. Navadno so bile tri mize, vsaka delovna miza pa je imela tri delavce. Delavec, ki je dovažal ilovko - »vozač«, oblikovalec opeke - »mudlkneht« in odnašalka - »odnašverca«. Delali so na »rekurd« (največji dosežek). Zlaganje opeke v pečnico je bilo zahtevno delo, saj je morala biti vsa opeka enakomerno žgana. To je omogočal enakomeren pretok vročega »lufta« (zraka). Spodaj je morala biti po celi dolžini peč »lukna« (prostor za kurjenje). Opeko so naložili pet vrst visoko, nato so dodali še tri vrste, iz katerih so naredili »velban« obok. Čez »velb« pa so naredili »pod« - oblogo. Dodali so še tri vrste opeke in na koncu so opeko naložili v »štose« - kupe. »Pečnico« so nato »zamazali« oziroma zazidali, da ni uhajala toplota. Opeko so žgali štiri dni in štiri noči. Po enem tednu mirovanja in hlajenja je bila opeka pripravljena za gradnjo. Še danes stojijo v Savinjski in Zadrečki dolini hiše, zidane iz opeke rečiških »cegunc«. Iz rečiške opeke so sezidani tudi prosvetni dom na Rečici, Žunterjev mlin v Varpoljah in Batlnov marof na Ljubnem.

S še živečimi izdelovalci opeke, Alojzom,

Ivanom, Tadejem Potočnikom, Vero Zvir, Hermanom Pokleko, so za nekaj časa spet zaživele rečiške »cegunce«. Z orodjem, ki smo ga zbrali, in manjkajočim, ki smo ga nadomestili z rekonstrukcijo, je delo potekalo nemoteno.

Dr. Anton Dolenc, ki je kot kratkohlačnik delal ali pa bil v napoto v »ceguncah«, nas je z živo besedo in duhovitostjo popeljal v trideseta leta. Kako zanimiv je bil prikaz iz preteklosti, pa govori množica ljudi, ki si je razstavo ogledala.

»Cegunce« bodo kot muzej na prostem postavljene na domačiji Potočnikovih v Poljanah.

